

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ
КАРПАТСЬКОГО ТА ТАТРАНЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ**

*Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Дорошенка 41,
м. Львів, 79000 Україна, тел.: (032) 239-46-03*

E-mail: mwr66@ukr.net

Проаналізовано сучасний стан розвитку рекреаційного туризму Карпатського та Татранського національних парків. Висвітлено тенденції розвитку рекреаційного туризму, значення для суспільства природоохоронних територій. Визначено основні проблеми, що перешкоджають його розвитку на українському і світовому ринках. Запропоновано механізми удосконалення системи управління і провадження рекреаційного туризму в Україні на прикладі Польщі.

***Ключові слова:** рекреаційний туризм, туристична індустрія, туристична галузь, туристичний ринок, екологічний туризм, внутрішній туризм, міжнародний туризм, природоохоронні території.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Рекреація у вузькому значенні – це відпочинок, поновлення сил людини, витрачених на трудову діяльність. У ширшому розумінні – система заходів, пов'язана з використанням вільного часу людей для їх оздоровчої, культурно-ознайомчої і спортивної діяльності на спеціалізованих територіях. Рекреація, зокрема, охоплює всі види відпочинку, відновлення здоров'я і працездатності людини на лоні природи, або під час туристичної поїздки з відвіданням національних парків, архітектурних та природних пам'яток, музеїв і інше.

Мета цієї публікації полягає у тому, щоб привернути увагу до питання розвитку рекреаційного туризму, перш за все, керівництва національних парків, владних структур, профільного керівництва індустрією туризму, туристичних підприємств та органів місцевого самоврядування. Крім цього проаналізувати досвід у рекреаційній сфері, що використовується у європейських країнах, зокрема у Польщі. Основою такого дослідження є пізнання закономірностей виникнення, функціонування і розвитку територіальної рекреаційної системи (ТРС).

Об'єктом дослідження обрано Карпатський національний природний парк та Татранський національний парк (*Tatrzański Park Narodowy*) у Польщі, а предметом дослідження – аналіз розвитку і функціонування рекреаційної діяльності на природоохоронних територіях.

Завданням ставиться дослідження територіальної організації рекреаційного господарства Карпатського національного природного парку і Татранського національного парку з позиції територіальної рекреаційної системи (ТРС). Для вирішення поставленої мети нами виконано такі завдання:

- проведено польові спостереження у парках;
- зроблено аналіз територіально-планувальної організації Карпатського національного природного парку і Татранського національного парку;
- опрацьовано отримані результати.

Україна завдяки географічному положенню має значні рекреаційні ресурси, до яких належать географічні об'єкти, що використовуються з метою відпочинку, туризму, лікування та оздоровлення населення. Проте функціонально-територіальне використання їх значною мірою відрізняється від аналогічних географічних об'єктів європейських країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові основи рекреаційної географії закладені працями В.С. Преображенського, Ю.О. Веденіна, І.Т. Твердохлебова, І.І.

Пірожника, М.С. Мироненка та інших фахівців з теорії та практики рекреаційної діяльності і розвинуті в останні роки в роботах Смаля І., Бейдик О., Масляк П., Любіцева О, Мальська М., Рутинський М., Кузик С. Крачило М. та ін. Питання природоохоронних об'єктів привертають увагу науковців у галузі туризму, оскільки ці рекреаційні території повинні функціонувати як спеціальні територіальні утворення з відповідним механізмом їх управління. Велику увагу вчені приділяють рекреаційній географії, рекреаційній оцінці територій, але недостатньо досліджено питання комплексного територіально-господарського і рекреаційного використання.

Виклад основного матеріалу. У ХХ столітті розгляд ролі рекреаційної сфери в розвитку народного господарства України обмежувався лише оздоровчим ефектом. Якщо розглядати це в політекономічному аспекті, рекреаційна галузь сприяє простому і розширеному відтворенню робочої сили, а значить, і більш ефективному її використанню в процесі виробництва, що виражається у підвищенні продуктивності праці. Але в останні десятиліття ситуація щодо усвідомлення економічної ролі рекреаційної галузі в розвитку суспільства різко змінилась. Пов'язано це із бурхливим розвитком туризму – найдинамічнішого виду рекреаційної діяльності [2].

Рекреаційно-туристична індустрія, будучи однією з найбільш масштабних, високодохідних і динамічних, забезпечує 10% обігу виробничо-сервісного ринку світу. На сферу туризму припадає біля 6% світового валового національного продукту, 7% світових інвестицій, кожне 16-те робоче місце, 11% світових споживчих витрат, 5% усіх податкових надходжень [4].

Найбільш придатними об'єктами для проведення рекреаційної діяльності завжди були природоохоронні території. Перш за все, це національні парки, заповідники, заказники й інші природні території, які володіють значним рекреаційним потенціалом. Міністерством охорони навколишнього природного середовища України ще у 2009 році було видано наказ «Про затвердження Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України» від 22 липня 2009 р. за N 679/16695.

На сьогоднішньому етапі вивчення туризму, як зазначає С.П. Кузик, немає єдиної думки стосовно визначення поняття "рекреаційний туризм" та його складу. На наш погляд, рекреаційний туризм – це подорож задля відпочинку, оздоровлення або лікування, яку здійснюють за безпосереднього використання природних властивостей клімату, мінеральних вод, грязі, привабливих ландшафтних та інших ресурсів [3]. І тому не слід шукати загальноприйнятого визначення рекреаційному туризму, оскільки всі практично однаково розуміють його зміст.

Відповідно до поставленої мети нашої роботи, нами були проведені польові дослідження у Карпатському національному природному парку і Татранському національному парку на предмет організації рекреаційного туризму з відвідуванням високогірних озер. Слід зазначити, що досліджувані парки знаходяться в одній Карпатській гірській системі, мають подібні природні умови і, відповідно, спеціалізуються на рекреаційному туризмі.

Характеризуючи Карпатський національний парк, зокрема, з рекреаційної позиції, слід зазначити, що в туристичному плані він пропонує безліч цікавих маршрутів. Один із них «Заросляк – озеро Несамовите», який взято за основу нашого дослідження. Карпатський національний природний парк – перший і один з найбільших в Україні національних природних парків. Він був створений постановою Ради Міністрів УРСР від 3 червня 1980 р. № 376. Ще в 1921 році у межах його нинішньої території на площі 447 га було створено резерват для охорони Чорногірських пралісів. Частина нинішньої території парку з 1968 по 1980 рік була у складі Карпатського державного заповідника, від якого при створенні парку були відокремлені Говерлянське і Високогірне лісництва.

Площа парку становить 50495,0 га, з них у постійному користуванні – 38322,0 га. Його територія простягається на 55 км з півночі на південь і на 20 км із заходу на схід. Переважна частина території парку розташована в межах абсолютних висот – 500–2000 м над р. м.

Парк розташований у найбільш високому і цікавому в географічному відношенні секторі Чорногірського і Горганського масивів. Основна частина його території охоплює верхів'ї річки Пруту і її приток, решта – в басейні Чорного Черемошу.

Татранський національний парк знаходиться в Західних, Високих і Беліанських Татрах (Словаччина, Польща). Площа парку 71400 га (51000 га в Словаччині, 22100 га в Польщі), 366 км² – захисна зона. В Словаччині парк заснований у 1949 р., в Польщі – в 1954 р. У 1993 р. одержав статус біосферного заповідника. Найвища точка – гора Герлаховський штит (2655 м), розташована на словацькій території. Найвища точка на польській території – гора Риси (2499 м). Загалом Татри налічують 25 піків вище 2500 м. Альпійські високогір'я представлене гострокутними вершинами і крутими схилами. Є багато високогірних озер, з яких найбільш відвідувані – Морське Око (1395 м) та Чорний став – 1772 м над рівнем моря.

У горах беруть початок численні струмки і річки з безліччю водоспадів. Одними з найпопулярніших є водоспади Студеного потоку, які утворюють складну систему багатоступінчатих каскадів. Верхній Гігантський водоспад падає з 20-метрової висоти. В долині Нефцерка знаходиться найвищий в Татрах триступінчатий водопад (80 м). Цікава карстова Беліанська печера, під зведеннями величезного залу якої є невелике озеро. Флора представлена 1300 видами рослин, близько 40 з них ендемічні. Ліси вкривають більшу частину території це, переважно хвойні, менше змішаних і широколистяних лісів із пануванням бука і явора. Вище 1800 м серед скель зустрічаються альпійські луки.

Для зручного пересування туристів у Високих Татрах служать доглянуті та промарковані стежки, які заслуговують окремої уваги (рис. 1.)

Рис. 1. Туристична стежка в Татранському національному парку (на озеро Морське око).

Ретельно розмічені туристичні траси, загальною протяжністю 350 км, ведуть до долин і водоспадів, до гірських перевалів і вершин, які щороку доступні туристам з 15 червня по 30 жовтня. У 50-ті роки більшу частину стежок було викладено природним каменем з допомогою місцевих піонерів та комсомольців. Місцями фрагменти таких рукотворних трас вражають розмірами кам'яних брил, упорядкованих людськими руками [5].

Оскільки мета дослідження – порівняльний аналіз розвитку рекреаційного туризму Карпатського та Татранського національних парків на основі високогірних озер (озеро Несамовите та озеро Морське око), нами проаналізовано рівень доступності до об'єктів та туристичну інфраструктуру.

Морське Око – найбільше та найвідоміше озеро у Татрах. Розташоване воно в польській частині цього гірського масиву біля підніжжя Меньгушовських вершин, у долині Риб'ячого Потоку, на висоті 1395 м. Максимальна глибина озера становить 50,8 м. Це одне з небагатьох озер у Татрах, куди форель потрапила природним чином, а не внаслідок

господарської діяльності людини. Навколо Морського Ока росте карликова сосна і величні кам'яні сосни. На берегах водойми зростає ряд рідкісних у Польщі видів рослин [6].

Починається маршрут у Закопаному, де кожні п'ятнадцять хвилин з автобусної станції, що біля залізничного вокзалу, вирушають мікроавтобуси до високогірного озера Морське Око (Morskie Oko). Насправді, траверсуючи підйом з 850 метрів над рівнем моря (висота Закопаного) до кілометрової висоти, автобус везе туристів тільки 30 кілометрів дорогою Освальда Бальзера. Далі потрібно йти пішки, бо шлях проходить Татранським національним парком (Tatranski Park Narodowy), зокрема, і повз самісінький кордон зі Словаччиною [7].

Пішохідний туристичний маршрут до озера «Морське Око», будемо вважати, що починається від місця паркування транспорту поселення Палениці Білчанській. Там знаходиться велика за розміром автомобільна стоянка. За вхід в Національний Татранський парк туристи сплачують 2 злотих за пільговий і 5 злотих за звичайний квиток. На початку маршруту можна побачити інформаційну таблицю, на якій схематично зображено туристичні стежки від місця стоянки. Крім цієї таблиці, є ще 6 таких, з інформацією про те, на які елементи краєвидів потрібно звернути особливу увагу під час подорожі. Туристи перед походом ознайомлюються з туристичними маршрутами та особливістю їх подолання. Дорога, якою треба йти до озера, перших 8,5 км асфальтована, добре доглянута, забезпечена інформаційними стендами та санітарними зупинками. Крім того, налагоджені доїзди на кінних возах за окрему плату. Приватним автомобілям заборонено проїзд у Татранський Національний парк.

Пройшовши, або проїхавши по асфальтованій дорозі перших 8.5. км, туристи далі ідуть ще приблизно 2 км до самого озера Морське Око. В цілому довжина пішохідного маршруту складає понад 10 км.

Аналогічно нами досліджено маршрут Карпатським національним природним парком до озера Несамовите – одного з найвище розташованих озер Українських Карпат (1750 м над рівнем моря). Несамовите добре знане в Карпатах. Свою славу отримало завдяки статусу другого (після Бребенескула) найвищого гірського озера. Розташоване воно в межах Надвірнянського району Івано-Франківської області. Озеро лежить у межах Карпатського національного парку, в льодовиковому карі (впадині) на східних схилах гори Туркул (масив Черногора).

Довжина озера 88 м, ширина 45 м. Глибина по всій площі коливається в межах 1-1,5 м. Озеро має льодовикове походження, живиться переважно атмосферними опадами. Взимку замерзає. Дно біля південних берегів вкрите валунами, у північній частині поширені піщано-мулисті відклади.

На рисунку 2 нами позначено два маршрути, якими зі сторони м. Ворохти можна

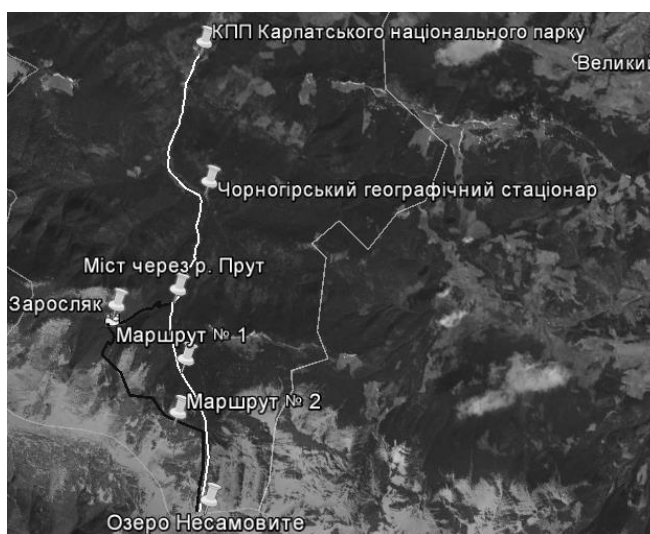

Рис. 2. Туристичні маршрути та дорога на озеро Несамовите.

потрапити на озеро Несамовите. На відміну від правил Татранського парку, де заборонений в'їзд на природоохоронні території, у Карпатському парку автомобілем можна добратись до самого підніжжя Говерли – туристичної бази «Заросляк», яка знаходиться на відстані 8 км від межі Карпатського національного природного парку.

Перший маршрут починається від КПП в Карпатський НПП. Туристи ідуть, або їдуть 6 км автомобільною кам'янистою дорогою (рис. 2.), що веде до туристичної бази «Заросляк», і на другому мості через річку Прут звертають на лісову стежку. Через 6 км від повороту з моста знаходиться озеро «Несамовите». Загальна протяжність маршруту 12 км.

Запропонований перший маршрут є досить складним як у часі, так і в просторі, завдяки великій відстані та значним перепадам висот. Крім цього, стежка на окремих ділянках розходиться у різних напрямках які, як правило не завжди промарковані. Активні туристи таким чином шукають коротшого шляху, чим дезорієнтують новаторів таких походів. Окремі ділянки на даному маршруті проходять через заболочені місцевості, що також вносить певні незручності в похіді. Проте існує спрощена можливість відвідати озеро Несамовите.

Початок маршруту № 2 (див. рис. 2.), умовно починається з смт. Ворохта звідки транспортним засобом туристи доїжджають прямо до підніжжя Говерли, на спортивну базу «Заросляк».

Вхід та в'їзд на територію Карпатського національного природного парку є також платним, як і в Татранському національному парку. Дорослі сплачують 20 гривень, діти від 6 до 17 років – 10 гривень. Плата за транспортні засоби окремо не збирається. Оплативши за вхід, туристи мають можливість під'їхати до туристичної бази «Заросляк» й іншим маршрутом (6 км) добратись до озера Несамовите.

Тут слід згадати, що влітку за доброї погоди озеро Морське Око відвідують до трьох тисяч осіб у день (близько мільйона за рік) [7]. Чого не можна сказати про озеро Несамовите. З власних досліджень можемо зробити висновок, що озеро Несамовите у ту ж пору року відвідує лише 50 - 100 туристів. Така мала кількість туристів зумовлена практично відсутністю дорожньої інфраструктури на карпатських туристичних маршрутах. Без облаштованих стоянок, промаркованих маршрутів, вимощених бруківкою, каменем чи асфальтом стежок взагалі потрібно заборонити рекреацію на природоохоронних територіях, тим більше гірських.

Вітчизняні екологи-природоохоронники занепокоєнні знищенням екосистем Карпат. Закрема І. Рожко, І. Койнова зазначають, що «загострюється ситуація поблизу озер Несамовите та Бребенескул. Щороку збільшується кількість згарищ від вогню. Влітку під час пікових навантажень їхня кількість зростає в середньому до 30. З'являються нові стежки, зростають площі вирубок сосни гірської, засміченість території. За нашими спостереженнями в липні 2007 року навколо озера Несамовите переважали стежки третьої категорії, було розміщено 28 наметів одночасно, зафіксовано 22 згарища від вогню. У серпні 2012 спостерігалось одночасово близько 40 наметів» [1].

Також Наталя Федоляк у статті «Говерла – жертва незалежності» [8] висвітлює свою екологічну позицію «Люди ходять стежками і своїми черевиками зрушують ґрунт, який потім водяними потоками зсовується і утворюються так звані канали. Канали стають все глибшими і глибшими. Люди, відповідно, перестають ними ходити, витоптують нові стежки, у яких з часом робляться такі самі канали. Так може тривати до безкінечності, поки не витопчуть усю Говерлу».

Висновок. Тому нами не пропонується сьогодні збільшувати кількість туристичних потоків як на Говерлу, так і на озеро Несамовите а також й інші природні об'єкти Карпат. Проблема полягає в інфраструктурі облаштування туристичних маршрутів. До прикладу, про відвідування туристами у Татранському парку озера Морське Око засвідчує, що налагоджена туристична індустрія не приносить шкоди природі. Досвід наших польських колег свідчить, що насправді існують дієві методи боротьби з ерозією.

Розвиток рекреаційного туризму національних парків безпосередньо залежить від економічної складової. Маючи налагоджену туристичну інфраструктуру лише на одному маршруті (для прикладу на озеро Морське Око), валовий дохід може становити понад 5 млн. злотих. А таких маршрутів Татранський національний парк має десятки. Відповідно існує можливість подальшого вдосконалення туристичної інфраструктури з можливістю збереження природної складової Татрів.

Карпатський національний парк також має платний вхід на природоохоронні території рекреантів. Відповідно, мали б акумулюватися кошти на окрему статтю, на створення належної туристичної інфраструктури. З початку створення КНПП (1980 р.) ще жодного разу не проводились капітальні роботи з ремонту автомобільних доріг та стоянок для автомобільного транспорту, облаштування місць для відпочинку та санітарних зупинок, туристичних стежок та інформаційних стендів, а також і багато іншого, що є необхідним для комфортного відпочинку туристів.

Така невідповідність стандартам туристичної інфраструктури призводить до виникнення цілого ряду проблем, зокрема, це екологічні, економічні соціальні та інші. Для їх вирішення необхідно налагодити, перш за все, дорожню туристичну інфраструктуру в Карпатському національному природному парку. Для цього потрібно керівництву національних парків, профільним управлінням індустрією туризму та органам місцевого самоврядування розробити програми щодо облаштування інфраструктури за державні кошти. На сьогоднішній день існує гостра необхідність залучення й інвесторів, оскільки власних коштів у місцевому бюджеті на це немає, а зароблених коштів не вистачає.

Література:

1. Екологічні загрози стабільності природних комплексів Чорногірського масиву Українських Карпат. І. М. Рожко, І. Б. Койнова. Проблеми гірського ландшафтознавства. 2014. Випуск 1. С. 126-132
2. Кравченко Н.О. Рекреаційне господарство Полісся: сучасний стан та перспективи розвитку. Ніжин: МІЛАНІК, 2007. – 172 с.
3. Кузык С.П. Географія туризму : навчальний посібник / С.П. Кузык. – К.: Знання, 2011.
4. Сарапіна Ольга Андріївна. Організаційно-економічний механізм підвищення ефективності функціонування і розвитку туристично-рекреаційних підприємств: дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Херсонський національний технічний ун-т. - Херсон, 2005. - 193 арк.
5. Ігор Меліка: Польща туристична: [Електронний ресурс] / Меліка Ігор. – Режим доступу: <http://igormelika.com.ua/shhodennik-mandrivnika>
6. Морське Око: [Електронний ресурс] / Морське Око. – Режим доступу: <http://www.karpaty.info/ua/pl/mp>
7. З висоти Високих Татр: Карпати. Туризм. Відпочинок: [Електронний ресурс] / З висоти Високих Татр. – Режим доступу: www.karpaty.net.ua/component/
8. Наталя Федоляк: Говерла – жертва незалежності: [Електронний ресурс] / Федоляк Наталя. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/12231>

References:

1. Ecological threats of stability of natural complexes of Chornohirskiy range of Ukrainian Carpathians. I. of M. Rozhko, I. B. Koinova. Problems of mountain landscape study. 2014. Producing 1. C. 126-132
2. Kravchenko H. O. is the Recreational economy of Polissya: the modern state and prospects of development. Nizhyn: MILANIK, 2007. are 172 p.s
3. Kuzyk S. P. Geography of tourism: train aid / of S.P. Kuzyk. - K. : Knowledge, 2011.
4. Sarapina Olga Andriivna. Organizational-economic mechanism of increase of efficiency of functioning and development of tourist-recreational enterprises: doctor of philosophy economic of sciences: 08.06.01 / Kherson national technical un. in Kherson, 2005. 193 p.

5. Ihor Melika: Touristic Poland: [Electronic resource] / Melika of Games. Available at: <http://igormelika.com.ua/shhodennik-mandrivnika>
6. Marine Eye: [Electronic resource] / Marine Eye. Available at: <http://www.karpaty.info/ua/pl/mp>
7. From the height of High Tatra : The Carpathians. Tourism. Rest: [Electronic resource] / From the height of High Tatra. Available at: www.karpaty.net.ua/component/
8. Natalia Fedolyak: Hoverla is a victim of independence: [Electronic resource] / Fedolyak Natalia. it is access Mode: <http://zbruc.eu/node/12231>

Резюме:

В. Монастырский, О. Бордун. СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ РЕКРЕАЦИОННОГО ТУРИЗМА КАРПАТСКОГО И ТАТРАНСКОГО НАЦИОНАЛЬНЫХ ПАРКОВ

В статье исследуется вопрос территориальной организации рекреационной деятельности Карпатского национального природного парка Украины и Татранского национального парка Польши. Целью исследования является сравнительный анализ развития рекреационного туризма в национальных парках на основе высокогорных озер (озеро Несамовытэ и озеро Морськэ Око).

В публикации охарактеризована туристическая инфраструктура и современное состояние рекреационного туризма Татранского национального парка, в частности, озера Морськэ Око, которое является самым большим и самым известным туристическим объектом в Татрах. А также, в сравнении характеризуется озеро Несамовытэ – одно из самых высоко расположенных озер Украинских Карпат (1750 м над уровнем моря). Озеро хорошо известно в Карпатах и свою славу получило благодаря статусу второго (после Бребенескула) наивысшего горного озера. Однако состояние туристической инфраструктуры, туристической доступности к озеру Несамовытэ является несовершенным, что, в свою очередь, создает целый ряд экологических проблем и приводит к нарушению горных экосистем.

Выводы в статье удостоверяют, что развитие рекреационного туризма на территориях природных национальных парков возможно при наличии соответствующей туристической инфраструктуры. Современные тенденции развития рекреационного туризма на природоохранных территориях в европейских странах положительно поддерживаются как органами власти, так и обществом. Соответственно, предлагается развивать рекреационный туризм и в Украинских Карпатах при условии не нанесения вреда естественным комплексам. Предложены механизмы усовершенствования системы управления и осуществления рекреационного туризма в Украине на примере Польши.

Ключевые слова: рекреационный туризм, туристическая индустрия, туристическая отрасль, туристический рынок, экологический туризм, внутренний туризм, международный туризм, природоохранные территории.

Summary:

V. Monastyrskyy, O. Bordun. COMPARATIVE ANALYSIS of DEVELOPMENT of RECREATIONAL TOURISM CARPATHIANS and TATRANSKY NATIONAL PARKS

The issue of territorial organization of recreational activity of national natural park of Carpathians of Ukraine and Tatransky national park of Poland is researched in the article. A research aim is a comparative analysis of recreational tourism development in national parks on the basis of high-mountain lakes (a lake is «Nesamovyte» and lake the «Mors'ke Oko»).

The purpose of this publication is to attract attention to the development of recreational tourism, especially the management of national parks authorities, profile management tourism industry, tourism businesses and local governments. In this review the experience in the recreational area used in European countries, including Poland. The basis of this study is the knowledge of patterns of occurrence, functioning and development of the local recreation system (TRS).

According to the goal of our work, we have conducted field research in the Carpathian National Nature Park and the Tatra National Park in terms of recreational tourism with visits to mountain lakes. It should be noted that the investigated farms are in one of the Carpathian mountain system, with similar natural conditions and, consequently, specializing in recreational tourism.

A tourist infrastructure and the modern state of recreational tourism of Tatransky national park are described in the publication; in particular lakes «Mors'ke Oko» that is the most known tourist complex in Tatra. It is compared to the lake which is characterized as «Nesamovyte» - one of the the greatest lakes located in the Ukrainian Carpathians (a 1750 m is above a sea level). The lake is well known in the Carpathians and got the glory due to the status of the second (then Brebeneskula) greatest mountain lake. However, the state of tourist infrastructure, availability for

tourists of the lake «Nesamovyte» is imperfect. This fact in turn creates a number of ecological problems and results in violation of mountain ecosystems.

Conclusions of the article point to the fact that the development of recreational tourism on the territories of natural national parks is possible if appropriate tourist infrastructure is present. Modern progress of recreational tourism trends of nature protection on the territories of European countries is positively supported by both government bodies and society. It is accordingly suggested to develop recreational tourism in the Ukrainian Carpathians as well on condition that no harm is inflicted to the natural complexes. Poland provides an example of improvement mechanisms of control system and implementation of recreational tourism in Ukraine.

Keywords: *recreational tourism, tourist industry, tourist industry, tourist market, ecological tourism, internal tourism, international tourism, nature protection territories.*